

Eksistensiell helse og personsentrert demensomsorg

Hvordan kan eksistensiell helse bidra til personsentrert omsorg for personer med demens?

Hensikten med konferansen er å

- gi en oversikt over status når det gjelder forståelse av demens og personsentrert omsorg
- presentere oppdatert kunnskap om eksistensielle, meningsrelaterte og åndelige perspektiver ved helse generelt og relatert til demensomsorg spesielt

Konferansen arrangeres i et samarbeid mellom **Forskningscenter for eksistensiell helse (FEH)** og **Forskningscenter for aldersrelatert funksjonssvikt og sykdom (AFS)**, begge i Sykehuset Innlandet HF.

Målgruppe er leger, sykepleiere, psykologer, prester og andre faggrupper og forskere i feltet.

Hovedforelesere:

Peter Kevern, Tatjana Schnell, Sverre Bergh, Anne Marie Rokstad, Sidsel Hammer, Panagiotis Pavlos.

PROGRAM:

Mandag 23. oktober

- 10.00 Åpning: **Lars Danbolt**
- 10.15-11.00 *Hva er demens? Status, oversikt over feltet.* **Sverre Bergh**
- 11.15-12.00 *Hva er personsentrert omsorg for personer med demens.* **Anne Marie Mork Rokstad**
- 12.00-13.15 Lunsj
- 13.15-14.45 *An existential perspective on health: meaning in life and suffering.* **Tatjana Schnell**
- 15.00-15.45 *Meaning and identity in dementia care, multi-cultural perspectives.* **Peter Kevern**
- 15.45-16.15 Kaffepause
- 16.15-17.00 *Panelsamtale med innleiderne.* Ledet av **Knut Hestad**.
- 17.00-17.30 **Poster** – introduksjoner
- 19.00 Middag

- 20.30 *Dylan og Demens*
Kulturkveld med **Oddgeir Synnes**
Dikt fra kreativ skriving med personer med demens knyttet sammen med Bob Dylans musikk

Tirsdag 24. oktober

- 09.00-09.45 *Existential themes and spirituality of people with late-stage dementia.* **Peter Kevern**
- 10.00-11.00 *Å være skapt av Gud: Hva skal vi gjøre med det? Eksistensielle perspektiver på å leve med demens i lys av kristen antropologi og pårørendes erfaringer.* **Panagiotis Pavlos** og **Sidsel Hammer**
- 11.15-12.00 *Hvordan kommunisere med personer med demens om eksistensielle temaer? Tre innspill.*
- *Eksempler fra forskning i sykehus, alvorlig demens.* **Tor-Arne Isene**
  - *Eksempler fra sykehjem.* **Silje Nylund** og **Ingvild H Feiring**
  - *KFI (Kulturformuleringsintervjuet), klinisk personsentrert verktøy.* **Sigrid Helene Haug**
- 12.00-13.00 Lunsj
- 13.00-13.45 *Workshops: Eksistensiell helse i personsentrert demensomsorg. Hvordan kan vi bidra til det? (Omtale neste side)*
- 14.00-14.45 *Utbygg fra konferansen: Hvordan kan eksistensiell helse bidra til personsentrert omsorg for personer med demens?* **Irene Røen** og **Sverre Bergh**
- 14.45-15.00 Avslutning. **Lars Danbolt**

WORKSHOPS VI KAN VELGE MELLOM TIRSDAG 13.00-13.45

- *Hvordan kan eksistensiell helse bidra til personsentrert omsorg i sykehjem?* **Bjørn Lichtwarck** og **Anne Marie Mork Rokstad**
- *How can existential health be important for care-givers in dementia care?* (Held in English) **Peter Kevern** and **Hans Stifoss-Hanssen**
- *Har eksistensiell helse betydning for tilretteleggelse av god demensomsorg i multikulturelle sammenhenger?* **Önver Cetrez** og **Sigrid Helene K Haug**
- *Eksistensielle samtaler med personer med demens ved hjelp av Kortmetoden basert på Kilder til mening.* Kortmetoden er et samtaleopplegg om eksistensiell mening basert på Schnells forskning på mening i livet. Metoden er prøvd ut ved et norsk sykehjem, og på workshopen presenteres en versjon med 7 kort som er tilrettelagt for personer med demens eller alvorlig hjerneskade. **Peter la Cour** og **Bendik Sparre Hovet**

POSTER-PRESENTASJONER

Vi inviterer deltakere til å sende inn poster fra forskning på personsentrert omsorg og/eller eksistensiell helse knyttet både til personer med demens og andre som slik omsorg kan rette seg mot. Også postere som beskriver og reflekterer over praksiser fra sykehjem, sykehus, hjemmesykepleie eller frivillig arbeid blant personer med demens (diakoni, møtesteder, besøkstjenester osv), og som tenkes relevant for konferansen, er velkommen. Posterne vil bli satt opp under konferansen.

Retningslinjer for posterforslaget (abstract) som du sender inn:

- Lag en tydelig tittel på prosjektet/studien.
- Oppgi navn og tilknytning til (alle) forfatteren(e).
- Merk kontakt-forfatteren med en stjerne (*), og inkluder kontakinformasjon.
- Send inn abstract (sammendrag) med: Bakgrunn, Metoder, Resultater og Konklusjon (hvis du ikke har noen resultater ennå, kan du bruke overskriften "Perspektiver" i stedet for Resultater/Konklusjon).
- Du trenger ikke oppgi søkeord.
- Maks 400 ord totalt.

Send posterforslaget ditt (emne og innhold) til vurdering innen 15. september til [Önver Cetrez](mailto:Önver.Cetrez@teol.uu.se), [önver.cetrez@teol.uu.se](mailto:Önver.Cetrez@teol.uu.se). Vi vil komme tilbake til deg innen en uke for å gi deg tid til videre arbeid med posteren. Merk at du må skrive ut din egen plakatt og ta den med på Honne-konferansen.

PRISER

Konferanseavgift (inkluderer deltakelse og lunsj): kr. 3.700,- / student og pensjonist 2.000.

Deltagelse én dag 2.300 /student og pensjonist 1.300

Overnatting er ikke inkludert i konferanseavgiften og gjøres opp med hotellet. Avtalepris for halvpensjon per person i enkeltrom 1.150 og dobbeltrom 1.000. Dette gjøres opp med hotellet.

For de som ikke bor på hotellet: Middag mandag kveld kr. 445 (gjøres opp med hotellet)

PÅMELDING

Elektronisk påmelding: [Fag- og forskningskonferanse i eksistensiell helse \(deltager.no\)](http://fag-og-forskningskonferanse-i-eksistensiell-helse.deltager.no)

Påmeldingsfrist: 20. september 2023.

Påmelding er bindende. Ved avmelding etter 20. september belastes fullt beløp.

GODKJENNINGER

Godkjenninger for legenes spesialisering, videre- og etterutdanning:

- Psykiatri: godkjennes med 14 timer for spesialistenes etterutdanning.
- Geriatri: godkjennes med 12 timer som valgfritt kurs for leger i spesialisering og spesialistenes etterutdanning.
- Allmenntilleggsfag: godkjennes med 12 valgfrie kurspoeng til videre- og etterutdanningen (forlengelse av retten til tilleggskurs).

Godkjent av Presteforeningen som del av spesialistutdanningen for prester i helse- og sosialsektoren, tellende med 14 timer.

Det er også søkt godkjent av Sykepleierforbundet og Psykologforeningen (14 timer).

STED

Honne hotell og konferansesenter, Biri (Gjøvik).

160 km nord for Oslo. Hotellets hjemmeside: [Hjem 2022 - Honne Hotell og Konferansesenter](#)

KURSKOMITE

Lars Danbolt, Sverre Bergh, Sigrid Helene Kjørven Haug, Bjørn Lichtwarck, Tatjana Schnell, Önver Cetrez, Sidsel Hammer, Hans Stifoss-Hanssen, Liv S. Ødbehr, Knut Hestad, Silje Nylund, Tor-Arne Isene, Ingvild Hjorth Feiring.

MER OM KONFERANSENS TEMAFELT

Målet med konferansen er å gi oversikt over status når det gjelder forståelse av demens og personsentrert omsorg og presentere ny oppdatert kunnskap om eksistensielle, meningsrelaterte og åndelige perspektiver ved helse generelt og relatert til demensomsorg spesielt.

Personsentrert omsorg har i flere tiår vært en viktig standard for arbeidet i helse- og omsorgstjenestene. Ikke minst er dette et sentralt perspektiv i omsorgen for personer med demens, der vi også har fått et økende fokus på eksistensiell helse.

Eksistensiell helse handler om *jeg*-perspektivet, og fokuserer på pasienter som subjekter også når vi er gjenstand for utredninger, behandling og omsorg. Sentralt i dette er hvem vi er som personer med våre kulturelle tilhørigheter, tro og livssyn, måter å orientere oss på i ulike livssituasjoner, og hvordan vi erfarer mening i livet. Eksistensiell helse søker å integrere helheten i hva det vil si å være *meg* eller *oss* med de kroppslige, mentale, sosiale og miljømessige forutsetningene vi har i møte med de utfordringene vi står overfor. I stor grad vil *jeg*-perspektivet være forbundet med *vi*-perspektiver, ikke minst når man er i avhengighetssituasjoner til andre, slik som ved demens eller annen alvorlig sykdom eller lidelse.

Mening i livet er et sentralt tema. Her skilles det mellom mening *med* livet, som i stor grad dreier seg om et universelt perspektiv som vi reflekterer over kognitivt, og mening *i* livet, som gjelder erfaringer av livet som meningsfylt og hvilke kilder vi har til mening. Mening i livet er en ofte ubevisst vurdering av at livet mitt henger sammen, at jeg føler meg betydningsfull, at jeg har måter å orientere meg på i tilværelsen, og at jeg kjenner tilhørighet til de store og små kontekster jeg er del av.

Med tanke på kognitive utfordringer er forskning på mening i livet betydningsfullt, siden vekten ikke ligger på kognitiv refleksjon, men på umiddelbar erfaring. Det innebærer at også kroppslige og sanselige opplevelser vektlegges.

I institusjonalisert omsorg kan rammene for livsutfoldelse endre seg betydelig, og pasienter på sykehus eller beboere i sykehjem kan miste tilgangen på kilder til mening som tidligere i livet har vært vesentlige for dem.

På konferansen spør vi: *Hvordan kan eksistensiell helse bidra til personsentrert omsorg for personer med demens?*

OM BIDRAGSYTERNE

Sverre Bergh, psykiater, Ph.D., er forskningsleder ved Forskningscenter for aldersrelatert funksjonssvikt og sykdom (AFS) og seniorforsker ved Nasjonalt senter for aldring og helse. Hans forskningsområder innen demens og alderspsykiatri knytter særlig an til depresjon, angst og rus. [Ansatte – AFS-SI](#)

Anne Marie Mork Rokstad, Sykepleier, Ph.d. er professor på Høgskolen i Molde, Avdeling for helse- og sosialfag og seniorforsker ved Nasjonalt senter for aldring og helse. Hun har 25 års klinisk erfaring som sykepleier, fagkonsulent og leder innen alderspsykiatrien og har doktorgrad fra Universitetet i Oslo om utvikling av personsentret

demensomsorg i sykehjem. Hun har videre hatt fokus på behov og brukerinvolvering, effekt av dagtilbud tilrettelagt for personer med demens og på mulighet for å forebygge demens gjennom helsefremmende levevaner. [Ansatte - Aldring og helse](#)

Tatjana Schnell is professor of Existential Psychology at MF Specialized University, Oslo and professor II at the University of Innsbruck, Austria, where she established the Existential Psychology Lab. She studied Psychology, Theology and Philosophy in Göttingen, London, Heidelberg and Cambridge/UK, earned her doctorate at Trier University and her habilitation at Innsbruck

University. Tatjana works on existential issues such as meaning in life, suffering, mortality and religious/spiritual/secular worldviews and their practical significance for individuals, organisations, society and the environment. Numerous international publications, collaborations, functions, and lectures. Latest book: *The Psychology of Meaning in Life* (Routledge, 2021) [Tatjana Schnell | MF](#)

Peter Kevern is Professor of Values in Health and Social Care and Head of the Graduate School at Staffordshire University. His academic background is as a theologian, but he has written widely on subjects ranging from Primary Care Chaplaincy to Policy in Adult Social Care. Peter's experience of his mother's dementia led him to his focus of the last 14 years, which has been a consideration of dementia's religious, spiritual and philosophical dimensions. Further details can be found at <https://www.staffs.ac.uk/people/peter-kevern>

Oddgeir Synnes er professor ved VID vitenskapelige høgskole (Diakonhjemmet). Gjennom forskning og undervisning er han engasjert i demensomsorg, eldreomsorg og lindrende behandling. Han jobber med narrative tilnærminger og er opptatt av praksisfortellinger og sykdomsfortellinger. Synnes holder skrivekurs for ulike pasientgrupper i kreativ skriving. Han er også en habil tolker av Bob Dylans musikk.

Knut Hestad, nevropsykolog, er professor ved Høgskolen i Innlandet og forsker i Sykehuset Innlandet. Han har gjennom en årrekke vært professor i nevropsykologi ved NTNU, og har forsket og undervist blant annet i demensrelaterte temaer. Han har et omfattende forskningsnettverk og er for tiden opptatt av helhetlige tilnærminger til helse og behandling der både biologi og psykologi kan bidra sammen med sosiale og eksistensielle perspektiver.

Panagiotis Pavlos er forsker i filosofi ved Universitetet i Oslo og forskningspartner i Senteret for studiet av platonisme, Cambridge University. Hans forskningsinteresser inkluderer forholdet mellom platonismen og kristen tenkning i senantikken filosofi. Han er også musiker, spiller fiolin og synger bysantisk musikk. Siste bok: *Platonism and Christian Thought in Late Antiquity* (Main Ed. Routledge, 2019). Panagiotis er svigersønn til Sidsel Hammer og de to vil forelese sammen.

Sidsel Hammer er i denne sammenhengen med som pårørende til personer med demens i nær familie. Hun er med i Brukerforumet til Forskningscenter for aldersrelatert funksjonssvikt og sykdom (AFS), har vært likeperson i Nasjonalforeningen for Folkehelsen, sittet i styret for Indre Østfold demensforening og Hamar og

omegn Demensforening. Av yrke er Sidsel apotektekniker og kjemitekniker. Sidsel er svigermor til Panagiotis Pavlos, og de to vil forelese sammen.

Tor-Arne Isene er sykehusprest i psykisk helsevern i Sykehuset Innlandet (Sanderud). For tiden forsker han også på eksistensielle og åndelige temaer blant personer med demens i sykehus.

Silje Nylund er psykolog og for tiden PhD-stipendiat ved Forskningscenter for eksistensiell helse (FEH) på en studie om mening i livet blant beboere med demens i sykehjem.

Ingvild H. Feiring er sykepleier med master i psykisk helse og prosjektmedarbeider ved Forskningscenter for aldersrelatert sykdom og funksjonssvikt og sykdom (AFS). Hun er medforsker i en studie om mening i livet blant beboere med demens i sykehjem.

Bjørn Lichtwarck er spesiallege ved Alderspsykiatrisk avdeling og forsker (postdoktor) ved Forskningscenter for aldersrelatert funksjonssvikt og sykdom (AFS), Sykehuset Innlandet. Har tidligere arbeidet mange år som sykehjemslege. I sitt doktorgradsarbeid utforsket han nevropsykiatriske symptomer hos personer med demens i sykehjem, bruk av medisiner og miljømessige tiltak med tanke på livskvalitet, best mulig personsentrert omsorg og reduksjon av nevropsykiatriske symptomer.

Hans Stifoss-Hanssen er professor emeritus ved VID vitenskapelige høgskole. Han forsker og publiserer på temaer relatert til helse, diakoni, sjelesorg og ritualbruk. Han har vært leder av PHD-program i diakoni, verdier og profesjonell praksis på VID, og tidligere jobbet på Det praktiske teologiske seminar, Universitetet i Oslo, og ved Østmarka sykehus (psykiatri). Hans bok om *Livssyn og helse* (Gyldendal, 1998, medforf. K. Kallenberg) har blitt en klassiker. Han fikk nylig festskriftet *Ta vare. En bok om diakoni, sjelesorg og eksistensiell helse* (Red Austad & Danbolt, VID rapport, 2022).

Önver Cetrez er professor i religionspsykologi og kulturpsykologi ved Uppsala Universitet, er anerkjent for sitt arbeid med psykososial helse blant migranter og flyktninger med tanke på etniske og religiøse identiteter, resiliens, mestring, eksistensiell helse og akkulturasjon. Han har ledet en rekke EU- og nasjonalt finansierte prosjekter innen immigrasjon og flyktningstudier, sist som koordinator for Horizon Europe-prosjektet GAPs on return migration og et tidligere prosjekt RESPOND (www.respondmigration.com).

Sigrid Helene Kjørven Haug er forsker ved Forskningscenter for eksistensiell helse og førsteperson i Høgskolen Innlandet. Hun er

utdannet psykiatrisk sykepleier og diakon. Hennes forskningsområder er innenfor klinisk religionspsykologi og medisinsk antropologi med særlig fokus på eksistensielle temaer i ulike pasientpopulasjoner, og implementering og evaluering av Kulturformuleringsintervjuet fra DSM-5 i kliniske kontekster.

Peter la Cour er spesialist i sundhetspsykologi og professor II ved MF. Han har arbeidet med religionspsykologi, eksistens og sundhed gennem det meste af sit liv. Hans kliniske erfaringer handler især om svært fysisk syge mennesker. Seneste bog: *Hvad er vedvarende uforklarede fysiske symptomer?* (FADL 2021)

Bendik Sparre Hovet studerer psykologi og filosofi på universitet i Oslo. Siden høsten 2022 har han hatt et internship hos Tatjana Schnell, hvor han har jobbet med nettsiden Xistens.no, og brukt kortmetoden til å ha eksistensielle samtaler med pasienter med demens på eldrehjem. Han har oversatt de nye Kilder til Mening kortmetoder til norsk.

Irene Røen, sykepleier, PhD, er daglig leder ved Forskningscenter for aldersrelatert funksjonssvikt og sykdom (AFS) og leder for Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester i Innlandet (Hedmark). Røen har forsket på livskvalitet hos pasienter med demens og graden av personsentrert omsorg i sykehjem, og sett dette i sammenheng med hvordan ansatte ved sykehjem opplever sin arbeidssituasjon.

Øystein Wang er konferansens faste pianist. Han er til daglig sokneprest i Søndre Land, og han er en aktiv jazzpianist med en rekke utgivelser sammen med sitt band Pastor Wang quintet. I tillegg til teologi og musikk har han også utdanning i filosofi, og han har forsket og publisert på Johannesevangeliet som drama og fortelling.

Lars Danbolt er forskningsleder ved Forskningscenter for eksistensiell helse (FEH) og professor II ved MF vitenskapelige høgskole. Han forsker på eksistensielle temaer relatert til ulike helseutfordringer, sykdom og behandling, samt praktisk-teologiske temaer som sjelesorg og ritualisering etter katastrofer.

ARRANGØRENE

Forskningscenter for eksistensiell helse (tidligere Religionspsykologisk senter) ved Sykehuset Innlandet ble etablert i 2008 og er et ledende forskningsmiljø for eksistensielle temaer og religionspsykologi relatert til helse og behandling.

Forskningscenter for aldersrelatert sykdom og funksjonssvikt (AFS) ble etablert i 2004 og er et tyngdepunkt innen norsk alderspsykiatriforskning og en pådriver for utviklingsprosjekt innad i alderspsykiatrien og i kommunene.

Velkommen til konferanse om eksistensiell helse og personsentrert demensomsorg, Honne konferansehotell 23.-24. oktober 2023!